

Rusalia CRĂCIUNOIU

LUCRĂRI DE GRAFICĂ INEDITE ALE LUI DIMITRIE PAVELESCU-DIMO

LES ŒUVRES ORIGINALES DE GRAPHIQUE DE DIMITRIE PAVELESCU-DIMO

Résumé: Dans le Musée d'Art de Craiova il y a, outre les œuvres de sculpture, un certain nombre de 11 œuvres graphiques. Ces œuvres n'ont pas figuré dans des expositions que notre musée a organisé au fil du temps, ils ne sont pas connus par le public ou par les spécialistes de l'art. Dans ce groupe d'œuvres on distingue cinq portraits: un portrait d'un homme et quatre croquis représentant des personnages féminins, trois figures de quelques hommes dans les attitudes de composition en mouvement et trois croquis du projet du monument «Rahova (Smârdan)» vu par devant et sur deux côtés. Les travaux ont été exécutés au fusain, crayon, aquarelle et encre. Le nom de Dimitrie Pavelescu-Dimo est surtout connu pour les sculptures monumentales, ses dessins-croquis sont très peu connus.

În patrimoniul Muzeului de Artă din Craiova se află, alături de lucrări de sculptură, și un număr de 11 lucrări de grafică realizate de Dimitrie Pavelescu-Dimo. Aceste lucrări nu au figurat în expozițiile pe care muzeul nostru le-a organizat de-a lungul timpului, ele nefiind cunoscute publicului larg și nici specialiștilor din domeniul artei. În grupul de lucrări distingem cinci portrete, din care un portret de bărbat și patru schițe reprezentând personaje feminine, trei figuri ale unor bărbați în atitudini compoziționale redând mișcarea și trei schițe ale proiectului „Monumentul Rahova (Smârdan)”, văzut din față și din cele două laterale. Lucrările au fost executate în cărbune, creion, acuarelă și tuș. Numele lui Dimitrie Pavelescu-Dimo este cunoscut mai ales datorită lucrărilor de sculptură monumentală, lucrările sale de grafică fiind foarte puțin cunoscute.

Dimitrie Pavelescu-Dimo provine dintr-o familie de români cuțovlahi ce s-au stabilit în Oltenia prin 1784. Bunicul său se numea Mihali A. Mannos (se semna Mihali Dimo) și era fratele lui Dimitrie Mihali Dimo, tatăl pictorului Theodor Aman¹. Patronimul Pavelescu provine de la numele bunicului său matern, Pavel (Pavelescu)².

Artistul s-a născut la 19 iulie 1870, la Calafat, județul Dolj. Între anii 1894 și 1898 a fost bursier al Școlii Naționale de Arte Frumoase, urmând apoi cursuri de specializare în Italia, la Florența. Student fiind, în ultimul an, a primit o comandă pentru executarea unui bust al poetului Grigore Alexandrescu (1810-1885) pentru orașul Târgoviște, inaugurat în 1898. În același an, la Expoziția Societății „Ileana”, regele Carol I a remarcat, printre lucrările de sculptură și pe cele ale lui Dimo Pavelescu³, sculptorul fiind recompensat cu Medalia *clasa a III-a*. În anii 1899-1900 va realiza alte două monumente:

¹ Petronela Negoșanu, *Destinul unui artist. Theodor Aman*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1973, p. 6.

² <http://sutsatadicraiova.wordpress.com/tag/dimitrie/>

³ Adrian-Silvan Ionescu, *Mișcarea artistică oficială în România secolului al XIX-lea*, București, Editura NOI Media Print, 2008, p. 246.

Monumentul Independenței la Pitești și Monumentul sculptorului Ion Georgescu (1856-1898) la Brăila. Începând cu anul 1904 a avut atelierul în Italia, la Florența, unde a realizat majoritatea lucrărilor sale.

În Piața Signoriei din Florența se află, în admirația turiștilor și a localnicilor, de odinioară și de azi, o copie a celebrei sculpturi David, a lui Michelangelo Buonarroti. Este puțin cunoscut faptul că aceasta a fost realizată de Dimitrie Pavelescu-Dimo, la cererea oficialităților din Florența, oficialități care au decis ca lucrarea originală să fie adăpostită la Academia din Florența pentru a fi mai bine conservată⁴.

În 1904-1905 a lucrat, pentru orașul Brăila, Monumentul lui Traian.

Pentru Craiova a realizat Monumentul Independenței, destinat a eterniza primul foc de tun tras împotriva turcilor de către armata română la Calafat, în 1877. A fost lucrat timp de patru ani, turnat în bronz, înalt de 9,75 m și în greutate de 12 tone. Așezat în fața Parcului Bibescu din Craiova, actualmente Parcul N. Romanescu, în 1948 a fost distrus și topit.

A realizat și numeroase portrete ale unor personalități politice și culturale ale vremii: Ioniță Mincu (Calafat), Generalul Gigurtu (Craiova), Alexandru Iliescu (Slatina), Dini Mihail (Craiova), Theodor Stamatopol (Caracal).⁵

Lucrările sale de grafică au ajuns în patrimoniul Muzeului de Artă Craiova în anul 1971. Acestea au aparținut nepoatei sculptorului, Maria-Victoria Dimo, din București, unul dintre marii colecționari de opere de artă din România. Multe dintre muzeele din țară au luat cu împrumut lucrări din colecția sa pentru organizarea unor expoziții retrospective ale artiștilor de seamă, români și străini.

Lucrările de grafică *Bunicuța*, *Cap de bătrână*, *Profil de femeie* sunt realizate în creion pe hârtie. Lucrările *Meditație* și *Studiu de bust* sunt realizate în cărbune pe hârtie. La aceste desene se observă punerea în valoare a chipului și a psihologiei personajelor. Prin linia de contur, trasată cu finețe, hașura de factură academică și estompă sunt redade volume și proporții specifice desenului realizat de mâna unui sculptor.

În lucrările *Ostaș turc*, *Plăieș*, *Bărbat meditând*, realizate în cărbune pe hârtie gălbuie, sculptorul și-a propus să redea mișcarea în atitudinea compozițională a personajelor. Ostașul turc este surprins în momentul în care se ridică sprijinindu-se pe mâna stângă, iar în cealaltă își ține arma. Se observă vestimentația specifică modei turcești: imineii (pantofi cu vârful ascuțit) și chipiul cu ciucuri. În lucrarea *Plăieșul* personajul este văzut din față, ușor aplecat spre stânga, ținând în mână țeapa. Desenul *Barbat meditând* este redat așezat pe scaun, într-o ușoară răsucire, sprijinindu-se cu mâna stângă de brațul scaunului. Aceste portrete compoziționale se disting prin dozarea diferențiată a zonelor de umbră și lumină, prin linia de contur accentuată și hașura mai puțin densă.

Proiectul de monument, *Monumentul Rahova*, este compus din trei lucrări: *Monumentul Rahova I*, văzut din față, *Monumentul Rahova II*, văzut lateral stânga, *Monumentul Rahova III*, văzut lateral dreapta. Cele trei lucrări au fost realizate în acuarelă și tuș pe hârtie. Gama cromatică este destul de restrânsă, apelând la efectul tonifiant al petelor de verde și galben auriu de o impresionantă bogăție a nuanțelor, ușor vizibil albastru irizant și nuanțe de griuri puțin accentuate. Monumentul este alcătuit dintr-un

⁴ Vasile Parizescu (Parisescu), *Viața ca o pasiune*, București, Editura Monitorul Oficial, 2008, p. 91.

⁵ Paul Rezeanu, *Istoria artelor plastice în Oltenia, 1800-2000*, vol I (1800-1918), Craiova, Editura Alma, 2010, pp. 323-324.

prim soclu construit pe orizontală, de dimensiuni mari, ce constituie baza unui soclu realizat pe verticală, într-un aranjament montant. Pe o primă treaptă se află un soldat în picioare, ținând în mâna stângă un steag, iar în cealaltă, o sabie întinsă în față. În registrul superior, deasupra capului soldatului, se află o coroană de lauri. În partea superioară a soclului se află un vas în care arde o flacăra. De-o parte și de alta a soclului (pe verticală) sunt schițate două basoreliefuli în accente de ocru: lateral dreapta, imagini de luptă de la Smârdan, și lateral stânga, imagini de luptă cu momentul trecerii podului la Rahova. Din cercetările de până acum, nu am găsit acest monument materializat într-o lucrare de for public. Fie nu a fost realizată, rămânând la stadiul de proiect, fie a fost distrusă.

La fiecare monument ce avea să se construiască exista o documentație specifică, constând în mai multe schițe cu variante de proiect.

Este posibil ca și în alte colecții să se afle lucrări de grafică ale sculptorului, fie în România, fie în Italia, la Florența, acolo unde Dimitrie Pavelescu-Dimo a trăit aproape 30 de ani și unde se crede că a murit în anul 1944.

Fig. 1. Bunicuța

Fig. 2. Cap de bătrână

Fig.3. Profil de femeie

Fig. 4. Meditație

Fig.5. Studiu de bust

Fig. 6. Ostaș turc

Fig.7. Plăieș

Fig. 8. Bărbat meditând

Fig.9. Monument Rahova I față

Fig. 10. Monument Rahova II stânga

Fig. 11. Monument Răhova III dreapta